

FENERBAHÇE TARAFTARININ TEZAHÜRATLARINDA UYARLAMA TEZAHÜRATLARIN YERİ

THE PLACE OF ADAPTATION CHANTS IN THE CHANTS OF FENERBAHÇE FANS

Barış DEMİRKAYA* -Shurubu KAYHAN**

ÖZ: Bağlı buldukları takımların menfaati doğrultusunda yapılarını şekillendiren ve belirli amaçlarla bir araya gelerek etkileşim içerisine giren taraftar gruplarının, zaman içerisinde kendilerine ait bir gelenek oluşturdukları görülmektedir. Bir geleneğin taşıyıcısı olarak karşımıza çıkan sözlü, yazılı ve görsel üretimler meydana getiren, olaylar karşısında ortak davranış kalıpları sergilemesi açısından Fenerbahçe taraftar grubu bir grup olarak değerlendirilebilir. Bir grup olarak ele aldığımız Fenerbahçe taraftar grubunun ise maç öncesi ve sonrası ritüelleri, pankartları, tezahüratları, koreografileri, bedenlerine giyinmiş oldukları ürünleriyle taraftar folkloruna malzeme olan ürünlerle şekillendiği anlaşılmaktadır. Bu çalışmamızda Türk futbolunun önemli takımları arasında yer alan Fenerbahçe takımı ve onun taraftarının uyarlama tezahüratlarına odaklanılmıştır. Makalemize konu olan tezahüratlar sürdürmekte olduğumuz doktora tez çalışması sürecinde yapılan birebir görüşmeler, doğrudan gözlem ve derlemeler ile elektronik kültür ortamından elde edilen bilgilerden oluşmaktadır. Literatür taraması ve doküman incelemesi yöntemleri temelinde yürüttüğümüz çalışmalar neticesinde tespit ettiğimiz tezahüratların temelde Türk sanat müziği, Arabesk müzik, Türk pop müziği, halk edebiyatı eserlerinden yararlanılarak şekillendiği görülmektedir. Bir grup özelliği gösteren Fenerbahçe taraftarının üretimlerinde verimli bir alan olarak karşımıza çıkan tezahüratları ve onların oluşum süreçlerini ele almak dünyadaki taraftar gruplarında da karşılaştığımız tezahürat üretim sürecindeki benzerliği ortaya koymaktadır. Bu olguya Fenerbahçe taraftar grubu özelinde ve genel çerçevede değinmek taraftar gruplarının ürünlerini ortaya çıkarma ve şekillendirme yollarını anlamak noktasında önemli bir veri sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Grup, Taraftar Grubu, Müzik, Tezahürat, Uyarlama

ABSTRACT: It is seen that fan groups that shape their structures in line with the interests of the teams they are affiliated with and come together and interact for certain purposes have created their own traditions over time. Fenerbahçe fan group It shows a group characteristic that emerges as the carrier of a tradition and produces verbal, written and visual productions, exhibiting common behavioral patterns in the face of events. It is understood that the fan group is shaped by the productions that are material for the fan folklore with their pre-match and post-match rituals, banners, chants, choreographies, and the products they wear on their bodies. In this study, we focused on the adapted chants of the Fenerbahçe team and its fans, which are among

* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi/İstanbul- barisdemirkayaaa@gmail.com (Orcid: 0000-0002-3715-2580)

** Doç. Dr.-Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/İstanbul-shurubukayhan@gmail.com (Orcid: 0000-0002-0348-3496)

the important teams of Turkish football. The chants that are the subject of our article consist of one-on-one interviews, direct observations and compilations, and the results obtained from the electronic culture environment during the process of our ongoing doctoral thesis. It is seen that the chants we have identified are basically shaped by making use of the products of Turkish classical music, Arabesque music, Turkish pop music and folk literature. It is important to address the chants that emerge as a productive area in the production of Fenerbahçe fans, who display a group characteristic, and their formation processes, because this reveals the similarity in the chant production process that we encounter in fan groups around the world. Addressing this phenomenon in the context of the Fenerbahçe fan group and in a general context provides data to understand the ways in which fan groups produce and shape their productivity.

Keywords: Group, Fan Group, Music, Chant, Adapt

Giriş

Sistemli ve kurallı yapısıyla 19. yüzyılda şekillenen ve bu yüzyıldan itibaren günümüze kadar etki gücünü sürdüren bir spor dalı olarak karşımıza futbol çıkmaktadır. Günümüzde pek çok toplum üyesinin temas ettiği ve tutkuyla bağlandığı bu spor dalına benzer oyunların asırlar öncesinde var olduğu görülmektedir. Bu bağlamda günümüzdeki futbol oyunun doğrudan bir uzantısı yahut temelini oluşturduğu düşünülmemekle birlikte çeşitli toplumlar arasında ayak topu oyunlarının varlığı dikkat çekmektedir. Nitekim askeri eğitimlerin ve dini ritüellerin bir parçası olarak konumlandırılan top oyunlarının Çin’de Tsu Chu, Japonya’da Kemari, İtalya’da Del Calcio, Türklere Tepük gibi kavramlarla karşımıza çıktığı görülürken bunun yanında modern futbolun doğduğu İngiliz topraklarında ise Shrovetide festival döneminde bir gelenek hâlinde oynandığı görülen top oyunlarının, çeşitli topluluklar arasında da var olduğu ve törensel oyunların çeşitli biçimleri hâlindeki yapısını sürdürdüğü anlaşılmaktadır.¹ Farklı temeller doğrultusunda şekillenerek farklı biçimlerde ortaya konan ayak oyunlarının çeşitli gelişimlerin ardından 19. yüzyılda belirli kurallar etrafında şekillendirildiği ve bu andan itibaren milyonları etkileyen bir spor dalı olarak varlığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Etki sahasının genişliğiyle özel bir yerde duran futbolun temas ettiği kitlelerde sosyo-kültürel olgular oluşturduğu ve bu olguların ortak gayelerde birleşen taraftar gruplarınınca sürdürüldüğü görülmektedir.

Temelde kendi takımlarının çıkarları doğrultusunda birleşen, bu çıkar doğrultusunda hareket eden, taraftar folklorunun kapsamına giren çeşitli ritüeller geliştiren grup üyelerinin taraftar üretimleri kapsamında pankartlar, koreografiler, tezahüratlar, totemler ve jargonlar geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Bağlı bulunduğu takımın ve toplumun kültürel yapıları temelinde şekillenmesi bakımından bir spor kültürü ve mirasına dair çeşitli bilgilere ulaşma imkanını yakaladığımız tezahüratlar, geleneğin aktarılmasının yanında güncel olaylar neticesinde de şekillenen dinamik yapısıyla önemli bir taraftar ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneğin aktarılması ve grup

---

¹ Bk. (Collins, 2019:3-5; Galeano, 1997: 33-35; Crowther, 2007:384-386; Brera, 1978: 8; Süldür, 1977).

üyelerinin duygusal motivasyonlarının şekillenmesi noktasında önemli işlevler üstlenen tezahüratların, ortak gayelerle bir araya gelen grup üyelerinin var olan motivasyonunu korumak ve arttırmak, dış gruplara olan tepkiyi sürdürebilmek, takımlarına karşı olan desteklerini dile getirmek gibi çeşitli işlevlere sahip olduğu anlaşılmaktadır.² Nitekim bu bağlamda Kytö (2011:82) “Şarkıyı tanımak ve onu bildiğimizi göstermek, birliktelik duyularının inşasında önemlidir” yorumunda bulunurken İşveç futbolundaki tezahüratlara odaklanan Herd ve Löfgren (2020: 27-28) ise şunları söylemektedir:

“Futbol, taraftarların kullanabileceği birçok farklı ifade biçimine sahip yaratıcı ve çeşitli bir alandır. Maçlar sırasında şarkılar ve tezahüratlar sürekli kullanılır. Bunlar, ton ve atmosferi oluşturarak oyunları çerçevelerken, aynı zamanda çeşitli söylemlerde kök salmış farklı mesajları iletir... Parodinin metinlerarasılığının analizi, futbolu kendi halkı ve kendi bilgisiyle (pratikte davranışları ve fikirleri ifade eden) bir folklor alanı olarak anlamamanın yanı sıra tezahüratların bazı uygulama ve işlev yelpazesinin anlaşılmasına yardımcı olur.”

Taraftar üretimleri arasında önemli bir yerde duran tezahürat sözcüğünün temelde şu manalarda ele alındığı görülmektedir: “Bir kimse ya da şey için yapılan toplu gösteri” (Çağbayır, 2017: 4792), “Aynı kelimeleri veya cümleleri birçok kez söylemek veya bağırarak” (Hornby, 2005: 245). Taraftar gruplarının maç önyüle sonrasında stadyum çevresinde ve maç sırasında da “mabet” olarak adlandırdıkları stadyumları içerisinde kolektif hareketlerini yönlendiren tezahüratlarla şekillendiği anlaşılırken grup üyelerinin tezahürat aracılığıyla toplumsal ve kişisel baskılardan kaçıp kurtulma, eğlenme ve eğlendirme gibi folklorun yapısı içerisinde yer alan işlevleri kazandığı görülmektedir. Taraftarların takımlarına olan bağlılıkların bir göstergesi olan tezahüratların oluşumunda ise takım sevgisini dile getiren kavramlar etrafında şekillenen ürünler ön planda yer alırken güncel, sosyal ve siyasi olaylar neticesinde de taraftar üretimlerinin değişim ve dönüşüm içerisine girdiği anlaşılmaktadır.

Çalışmamızda geniş kapsamlı bir alan olarak karşımıza çıkan tezahüratlardan yalnızca uyarılma tezahürat konusuna odaklanılmış ve taraftar folklorunun önemli bir alanını oluşturan tezahüratların oluşum ve dönüşümleri temel başlıklar etrafında gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Fenerbahçe taraftarlarının üretimleri ele alınmadan önce şunu belirtmek gerekir ki dünyadaki taraftar gruplarının tezahürat üretiminde çoğunlukla var olan ezgiler üzerine yeni sözler yazma ya da var olan ezgilerin temel yapısının korunmasıyla beraber bağlı buldukları takımlara ait birkaç belirleyici kavram ve unsurun esere eklenmesi yoluyla bir eserin ortaya çıkarıldığı anlaşılmaktadır nitekim taraftar gruplarının var olan ezgilerden yararlanarak adapte tezahüratlar oluşturduğunu ortaya koyan çalışmaların varlığı (Schoonderwoerd, 2011; Kaya vd., 2018; Knijnik, 2018; Ashmore, 2017;

² Bu konuya dair ayrıca bk. (Zelyurt, 2019; Armstrong ve Young, 1999).

Dean, 2021; Shaw, 2011; Gravdal, 2021; Petrović, 2019; Armstrong ve Young, 1999) da bunu göstermektedir.

Biz de bu bağlamda çalışmamızda Türk futbolunun önemli takımları arasında yer alan Fenerbahçe takımı ve onun taraftarının uyarılma tezahüratlarına odaklandık. Çalışmamızda ele aldığımız tezahüratlar sürdürmekte olduğumuz doktora tez çalışması sürecinde yapılan birebir görüşmeler, doğrudan gözlem ve derlemeler ile elektronik kültür ortamından elde edilen bilgilerle şekillenirken temel olarak literatür taraması ve doküman incelemesi yöntemleri ile çalışma oluşturulmuştur.

Bulgular

Tribün gruplarının kimliğini ve kodlarını ortaya koyan ve takımlarına olan bağlılıklarını sergileme noktasında önemli işlevler gören tezahüratların ortaya konulması noktasında benzer bir üretim sürecinde bulunduğu görülmektedir. Nitekim bu doğrultuda çalışmamızda ele aldığımız tezahüratların temelde Türk sanat müziği, Arabesk müzik, Türk pop müziği ve halk edebiyatı eserlerinden yararlanılarak şekillendiği anlaşılırken çalışmamızdaki temel gayenin bir grup özelliği gösteren Fenerbahçe taraftarının üretiminde verimli bir alan olarak değerlendirdiğimiz tezahüratları ve onların oluşum süreçlerini ele almanın dünyadaki taraftar gruplarında da karşılaştığımız tezahürat üretim sürecindeki benzerliği ortaya koyma noktasında belirleyici olduğudur. Bu bağlamda Fenerbahçe taraftar grubu özelinde ve genel çerçevede değindiğimiz bu konuyla taraftar gruplarının ürünlerini ortaya çıkarma ve şekillendirme süreçlerini anlamak noktasında dikkate değer veriler sunmak amaç edinilmiştir.

Taraftar folklorunun ürünleri arasında yer alan tezahüratların üretiminde büyük bir beslenme kaynağı olduğu anlaşılan şarkılardan tüm dünya taraftarlarının yararlandığı görülmektedir. Örneğin İngiltere Ligi takımlarından Leicester City taraftarlarının Slide'ın

“So come on feel the noise Girls,

Grab your boys We get wild, wild, wild,

We get wild, wild, wild” mısralarını içeren şarkısını tribüne uyarlarken

“So come on Leicester Boys,

Make some fu*king noise,

We got wild wil wild,

We got wild wild wild” (URL-1) şeklinde değişikliğe gittiği görülürken yine benzer şekilde Manchester United taraftarının Amerikan İç Savaşı'na odaklanan Julia Ward tarafından yazılmış ve “Glory, Glory, Hallelujah” mısralarıyla şekillenen şarkının bağlantı bölümünü maç öncesi ritüeline haline getirdiği tezahüratında “Glory Glory Man United” olarak dönüştürerek şekillendirdiği anlaşılırken yine aynı taraftar grubunun Joseph Brackett tarafından yazılan dinî bir metin olan “Tis the gift to be simple” eserinin ezgisini temel alarak kendi futbolcuları Park Ji-Sung'u öven “Park, Park, wherever

you may be” mısralarıyla başlayan tezahürata kaynak olarak seçtikleri anlaşılmaktadır. Taraftar tezahüratlarının adapte edilmesi sürecindeki en bilindik örneklerin ise Liverpool FC takıma ait olduğu görülmektedir nitekim Gerry and the Pacemarks grubu tarafından söylenmesinin ardından yaşanan süreçte kulüp üyeleri tarafından benimsenerek bugün tribünlerde bir ritüel hâlini almış olan “You’ll Never Walk Alone” tezahüratının varlığıyla karşılaşırken bu konuyla alakalı benzer üretimler üzerinde duran Dağhan Irak (2013: 81) da şu örnekleri vermiştir: “Kop tribününün müdavimleri, özellikle Beatles şarkılarını tezahürata dönüştürüyor; “She loves you, yeah yeah yeah”i “Liverpool, Yeah Yeah Yeah”e, “We all live in a yellow submarine”i “We all live in a red and white kop”a (Hepimiz kırmızı-beyaz Kop’ta yaşıyoruz) dönüştürüyordu.”

Taraftar gruplarının uyarılma tezahüratlarına birkaç örnek daha vermek gerekirse Burnley FC takımının rakipleri Blackburn Rovers’ı hedef aldığı ve

“And its no nay never,
No nay never no more,
Till we play B*stard Rovers,
No never no more,

We hate b*stard” (URL-2) sözlerini içeren tezahüratında The Wild Rover halk şarkısının nakarat kısmından yararlanarak sözlerde değişikliğe gittiği anlaşılmaktadır. Yine aynı şekilde Sunderland AFC takımının İni Kamozé’nin “Here Comes the Hotstepper” adlı şarkısının nakarat kısmını ele alarak “Nah na na na nah, Nah na na na nah, Jermain Defoe” (URL-3) eserini meydana getirdiği görülmektedir. Ayrıca bazı üretimlerde sözlerin yapısının aynı şekilde korunduğu da anlaşılmaktadır nitekim var olan ezgiyi korumakla birlikte sadece takım isimlerini ekleme yoluna gittiği görülen Sunderland AFC takımının Elvis Presley’in “Can’t Help Falling in Love” şarkısını maç öncesi ritüelleri arasında konumlandığı bilinirken bu şarkının sözlerini koruduğu yalnızca son kısma takım ismini getirerek

“Wise men say, Only fools rush in,
But I can’t help falling in love with you,

Sunderland Sunderland Sunderland” şeklinde söylediği görülmektedir. Son olarak uyarılma noktasındaki örneklerle Türkiye’deki taraftar gruplarında da rastlanmaktadır. Türkiye’nin üç büyükleri arasında yer alan Galatasaray’ın tribünlerinde yer alan

“Giden her sevgilinin ardından,
Hep biz olduk el sallayan,
Haykırsak duyarlar mı sesimizi,
Hangi sevdadan galip çıktık ki,
Yürüyoruz sessiz ve kederli,
Nevizade geceleri,

İnletiyoruz her çıkışında, İstiklal caddesini” (URL-4) mısralarını içeren tezahüratın, sözleri Tuğrul Dağcı’ya ait olan ve Füsun Önal tarafından seslendirilen “Senden Başka” adlı şarkının ezgisinin temel alınarak sözlerinin ise tamamen değiştirilmesiyle yoluyla meydana getirildiği anlaşılırken “Dört sene üst üste şampiyon olduk, Avrupa’nın kralı olduk, Gerçekleri tarih yazar, Tarihi de Galatasaray” sözlerini içeren bir başka tezahüratın yaratımında ise Sezen Aksu’nun “Olmaz Olsun” adlı şarkısından yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Tribün yaratımlarında Beşiktaş taraftar grubunun ise çeşitli müzik türleri ve halk edebiyatı ürünlerinden yararlandığı görülürken Beşiktaş taraftar grubu üzerine çalışmalar yapmış olan Meltem Deniz Doğan’ın (2017: 74) bu konuyla alakalı vermiş olduğu örneklerden birisinde

“Seni düşündüm dün akşam yine,
Sonsuz bir umut doldu içime,
Bir de kendimi düşündüm sonra,
Bir garip duygu çöktü omzuma,
Hani ıssız bir yoldan geçerken,
Hani bir korku duyar da insan,
Hani bir şarkı söyler içinden,

İşte öyle bir şey” (URL-5) mısralarını içeren şarkının ezgisinin korunarak sözlerinin ise değiştirilerek

“Seni düşündüm dün akşam yine,
Kafam güzeldi, içmişim yine,
Bir de kendimi düşündüm sonra,
Ölesim geldi senin uğruna,
Hani Dolmabahçe’de yürürken,
Hani bir Pınarbaşı çekerken,
Hani Fenerbahçe’ye ko*arken,

İşte öyle bir şey” mısralarıyla tribüne uyarlandığı anlaşılmaktadır. Görüleceği üzere pek çok taraftar grubunda var olan bu üretim sürecinin ya ezginin korunarak sözlerin değiştirilmesi ya da var olan sözlere takımlarıyla alakalı birkaç kavram eklenmesi yoluyla sürdürüldüğü anlaşılmaktadır.

Fenerbahçe Tezahüratları ve Uyarlama Tezahüratlar

20.yy’ın başlarında İngiliz, Rum ve Ermeni vatandaşların Selanik, İzmir ve İstanbul çayırılarında oynadıkları top oyunları neticesinde futbolla tanışan Türk gençlerinin 1901 yılında dönemin siyasi ve sosyal yapısında dikkat çekmemek gayesiyle yabancı bir isim kullanarak Black Stocking (Siyah Çoraplılar) takımını kurdukları görülmektedir. Bu ilk kulübün bir maç son-

rasında kapatılmasının ardından ise sırasıyla Türk takımları arasında Mekteb-i Sultani öğrencilerinin bir araya gelmesiyle³ şekillenen Galatasaray⁴ ve ardından Kadıköy çevresinde yetişen çoğu Saint Joseph Lisesi mezunu gençlerin kulüp kurucuları arasında yer aldığı Fenerbahçe Spor Kulübü'nün kurulduğu anlaşılmaktadır.⁵ Fenerbahçe Spor Kulübü'nün ilk yıllarındaki var olma mücadelesini⁶ tamamlamasının ardından çeşitli branşlarla kulübünü şekillendirdiği ve bunu günümüze kadar muhafaza ettiği görülürken Fenerbahçe Spor Kulübü günümüzde taraftar kitlesinin büyüklüğü, ekonomik gücü, yatırımları ve başarılarıyla temelde maddi ve manevi gücüyle Türk sporunun önemli kulüpleri arasındaki yerini muhafaza etmektedir. Kulübün bu konumu korumasındaki en büyük gücünün ise taraftarı olduğu anlaşılırken grup üyelerinin takımlarına olan bağları neticesinde çeşitli üretimler meydana getirdiği ve bu üretimler arasında tezahüratların özgün bir yerinin olduğu görülmektedir. Fenerbahçe taraftarının tezahüratları ele alındığında ilk dönemlerinden 1950'li yıllara kadar Türk tribünlerinde görüldüğü gibi takımlarına ait belli başlı kavramları kullanan ve basit ezgiler üzerine inşa edilen ürünler ortaya koyduğu anlaşılırken tribünlerin bir düzen içerisine girdiği ve özellikle 1970 ile 1980'li yıllardaki amigoların öncülüğünde şekillenen tribün kültüründe ise özgün eserler ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Fenerbahçe tribünlerinde 1950'li yıllara kadar ortaya konulan tezahüratlarda Sakarya, Harbiye marşlarının, tango bestelerinin ezgisinden yararlanılarak eserler meydana gelirken bu dönemde özellikle amigo Seha Erge'nin "Hindi Baba Hindi" tezahüratının tribün hafızasında hâlâ varlığını koruduğu anlaşılmaktadır.⁷ Türk tribünlerindeki ürünlerin müzik alanındaki hâkim

³ Galatasaray'ın 1 numaralı kurucusu Ali Sami Bey futbolla tanışmalarının ardından mektep bahçelerindeki ilk toplu oyunlar hakkında şu bilgileri aktarırken kendilerinden önce kurulan Black Stockings'ın kapatılmasına da değinmiştir " ...Bunun için bütün mektepteki futbol meraklıları bahçeye çıktılar. Elli kişi bir tarafta, elli kişi öbür tarafta...Yani 100 kişi ortada bir top birbirimize girdik. Maksud topu kaleden sokmak değil mi? Kavga, güreş, yumruk, sille...uğraşıyoruz...Bu yüz kişilik futbol maçları bir müddet sürdü...Bir gün müthiş bir haber aldık. Bizi saraya jurnal etmişler! Abdülhamid fena halde kuşkulanmış. Esasen bizden evvel de talebeden Reşad Danyal ve arkadaşları bir futbol timi yapmak istemişler, formalar almışlar, top ısmarlamışlar... fakat daha ayaklarile topa değmeden onları da saraya jurnal ettiler." (Es, 1936: 7).

⁴ Ali Sami Bey, kulübün kuruluş süreci hakkında şu bilgileri vermektedir: "Birinci Teşrin 1905'te mektebin beşinci sınıfında edebiyat muallimimiz merhum Mehmet Ata Bey'in dersi esnasında birkaç arkadaş baş başa vererek Galatasaray'da bir futbol kulübü kurmaya karar verdik". Bk. (İsfendiyaroğlu, 1952: 11-12).

⁵ Fenerbahçe Spor Kulübü'nün kurucularına ve ilk dönemlerindeki yönetim kadrosuna bakıldığında Saint Joseph Lisesi'yle bir bağının olduğu görülmektedir. Nurizade Ziya Bey'in, Galip Kulaksızoğlu'nun, Asaf Beşpınar'ın bu okulda okuduğu, Enver Bey (Yetiker)'in sesi bu okulda Türkçe öğretmenliği yaptığı sırada kulübün kadrosunu şekillendirmede rol aldığı anlaşılmaktadır. Kulübün kuruluşunda yer alan isimler ve detaylı bilgi için bk. (Fenerbahçe Spor Kulübü'nün Suret-i Teşkili ile Maksudı (1339), Matbaa-ı İkdâm; Dağlaroğlu, 1987).

⁶ Fenerbahçe Spor Kulübü'nün kuruluşu ve kuruluş yılları hakkında bk. Taylan (1944); Doğan, 1989: 39-47; Tanrıku, 2002; Ebcim, 2007: 18-23; Yaşar, 2008: 21-39).

⁷ Detaylı bilgi için bk. (Kuru, 2009: 160-161; Çakır ve Korkmaz, 2015: 845-857).

anlayışlar ve sosyo-kültürel değişimlerden beslendiği net bir şekilde görülürken bu bağlamda tezahüratların halk edebiyatı ürünlerinden, Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği, Arabesk müzik ve Türk Pop Müziği, yabancı müzik ürünleri gibi türlerin gelişim çizgisine paralel olarak bu türlerden etkilenme sonucunda oluşturulmaya başlandığı dikkat çekmektedir. Fenerbahçe tezahüratlarının oluşum sürecindeki yararlandığı kaynaklar geniş bir konuyu kapsadığı için burada adapte tezahüratlardan birkaçına değinilerek taraftar folklorunun kapsamına giren örnekler verilmeye çalışılmıştır.

Fenerbahçe taraftarlarının tezahürat uyarlamaları sırasında yukarıdaki örneklerde karşılaştığımız üzere ya var olan ezgileri temel alarak üzerine takımlarıyla alakalı kavramları yerleştirmeye yoluyla ya da şarkının tüm sözlerinin değiştirilmesi yoluyla bir üretime gittiği anlaşılmaktadır. Temelde iç grup üyelerinin motivasyonunu arttırma, üyelerin takımlarına olan bağlılıklarını sürdürme, dış grup unsurlarını hedef alma gibi başlıca işlevler doğrultusunda şekillenen tezahüratların üretiminde ilk olarak marşlardan yararlanılarak oluşturulan eserlerin varlığı dikkat çekmektedir. Nitekim müziksel formundaki ritimsel coşkunluğuyla grup üyelerinin motivasyonlarını yükseltmeye hizmet eden marşlar arasında güftesi İsmail Hâkkı Bey'e ait "Mehter Marşı"nın ritminin korunması yoluyla Fenerbahçe tribünlerinde birkaç tezahürat oluşturulduğu anlaşılırken bunlardan birisinin 1970'li yılların sonundan itibaren yoğun şekilde söylenen

"Kalemizde İvancevic var

Geri dörtlü çelikten duvar,

Orta saha hepsi canavar,

İleride Selçuk Yula var"⁸ tezahüratı olduğu anlaşılmaktadır. Bu tezahüratın günümüzde de farklı oyunculara uyarlanarak sürdürüldüğü görülürken Fenerbahçe taraftarının eserlerini şekillendirmedeki bir başka kaynağın ise halk edebiyatı ürünleri olduğu dikkat çekmektedir. Halk kültürü ürünlerinden türkü, mani, tekerleme gibi türlerin değişim ve dönüşüm yoluyla tribünlerde kendine yer bulduğu görülürken türlerdeki ahenk unsurlarının varlığının aktarım ve hafızada tutma noktasında kolaylık sağladığı anlaşılmaktadır. Fenerbahçe taraftarlarının halk edebiyatı unsurlarından yararlandığı örneklerin başında sözleri Abdürrahim Karakoç'a ait "Mihriban" türküsü gelmektedir. Türkünün ilk dörtlüğünün korunmasına karşılık ikinci dörtlüğünün ilk iki mısrasının "Yar deyince kalem elden düşüyor, Tribün ya-nıyor aklım şaşıyor" ifadeleriyle üçüncü dörtlüğünün ise "Tabiplerde ilaç yoktur yarama, Fenerliysen ötesini arama, Her bestenin bir bitimi var ama, Aşka hudut çizilmiyor Mihriban"⁹ şeklinde değiştirildiği anlaşılırken türkünün temelde ahenk ve yapısal unsurlarının korunduğu ancak dörtlüklerde temel yerlere takımlarıyla alakalı kavramların konularak tezahüratın meydana getirildiği görülmektedir. Tribünlerde yer alan tezahüratlar arasında

⁸ Bk. (Kozanoğlu, 1990: 118).

⁹ Fenerbahçe- Kasımpaşa, 29.01.2023, Derleyen: Barış Demirkaya, Yer: Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu.

“Bahçelerde Kereviz”, “Bitlis’te Beş Minare”, “Dere Geliyor Dere”, “Lorke Lorke”, “Caney Caney”, “Oy Gemici”, “Bu Fasulya Yedi Buçuk Lira” gibi pek çok türkü örneğinin temel alındığı eserlerle karşılaştırırken “Bir kurşun atacağım, Belindeki kuşağa, Anan vermedi seni, Oy oy Emine benim gibi uşağa” sözlerini içeren türkünün ise temel alındığı tezahüratta sözlerin rakip takım Trabzonspor’u hedef alan kavramlarla şekillendirildiği görülmektedir.

ESERİN ORJİNALİ	UYARLANMIŞ BİÇİMİ
Bir kurşun atacağım, Belindeki kuşağa, Anan vermedi seni, Oy oy Emine benim gibi uşağa	Bir kurşun atacağım Belindeki kuşağa Şampiyonluk yakışmaz Oh Oh Trabzon Senin gibi ya.şağa ¹⁰

Tablo-1

Fenerbahçe taraftar grubu üyelerinin halk türkülerinin yanında ilahi, çocuk tekerlemesi gibi unsurlardan da beslendiği görülürken bunlardan birisinin “Mesneviden ders aldım” ilahisinin ezgi yapısının korunarak “Seninleyiz alınan her nefeste, Yokluğun zülüm bizlere, Dön de bir bak tribündeki sese, Sadece Fenerbahçe” sözlerinin oluşumuyla meydana gelen tezahürat olduğu anlaşılmaktadır.

Fenerbahçe taraftarlarının tezahüratlarına kaynak olan bir başka müzik türünün ise Türk sanat müziği olduğu dikkat çekmektedir. Türk sanat müziğinin özellikle çok sesli yapısının tribünlerdeki kolektif üretimlerde taraftarlara büyük bir avantaj sağladığı anlaşılırken 1970’li yıllardan itibaren Fenerbahçe tribünlerinde bir hayli sayıda Türk sanat müziğini temel alan eserle karşılaşılmaktadır. “Dilek Taşı”, “Gözler Kalbin Aynasıdır”, “Eski Dostlar”, “Sürünüyorum” gibi eserlerin ezgilerinin korunması sözlerin ise tamamen değiştirilmesi yoluyla Fenerbahçe tribünlerinde yer aldığı görülürken bu eserlerden biri olarak Fenerbahçe- Beşiktaş maçlarında söylenmesi ritüel hâline gelen ve Zeynettin Maraş tarafından bestelenip başta Zeki Müren tarafından söylenmiş olan “İnleyen Nağmeler” şarkısının rakip takıma ait kavramlar ile eril söylem etrafında şekillendirilerek yaratıldığı görülmektedir.

¹⁰ 06.03.2022 Fenerbahçe-Trabzonspor Maçı. Yer: Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadyumu. Derleyen: Barış Demirkaya.

ESERİN ORİJİNALİ	UYARLANMIŞ BİÇİMİ
İnleyen nağmeler ruhumu sardı Bir rüya ki orda hep şarkılar vardı Uçan kuşlar martılar, yeşil tatlı bir bahar Gülen şen sevdalılar vardı	“İnleyen nağmeler ruhumu sardı Bir rüya ki orda hep şarkılar vardı Uçan kuşlar martılar siyah beyaz oğlanlar Fenerbahçe’ye do.alırlar” ¹¹
ESERİN ORİJİNALİ	UYARLANMIŞ BİÇİMİ
“Mihrabım diyerek sana yüz vurdum Gönlümün dalında bir yuva kurdum Yıllardan beridir yalvarıp durdum Sevgilim demeyi öğretemedim”	Kanaryam diyerek sana yüz vurdum Sarının yanına lacivert koydum Yıllardan beridir hep senin oldum Fenerbahçe sen bizim her şeyimizsin

Tablo-2

Nitekim tabloda yer aldığı üzere “İnleyen nağmeler ruhumu sardı, Bir rüya ki orda hep şarkılar vardı, Uçan kuşlar martılar yeşil tatlı bir bahar, Gülen şen sevdalılar vardı” (URL-6) bölümünün Fenerbahçe taraftarlarınca ilk iki mısranın değiştirilmemesi kaydıyla söylendiği anlaşılmaktadır. Bu konuyla alakalı bir başka örnek ise bestesi Avni Anıl’a ait ve ilk bölümü “Mihrabım diyerek sana yüz vurdum, Gönlümün dalında bir yuva kurdum, Yıllardan beridir yalvarıp durdum, Sevgilim demeyi öğretemedim” olan şarkının Fenerbahçe taraftar üyeleri tarafından bağlı bulunduğu takımı ifade eden unsurları esere ekleme yoluyla değiştirilerek “Kanaryam diyerek sana yüz vurdum, Sarının yanına lacivert koydum, Yıllardan beridir hep senin oldum, Fenerbahçe sen bizim her şeyimizsin” ifadeleriyle tribünlerde kendine yer bulduğu görülmektedir.

Türkiye’nin değişen sosyo-ekonomik yapısının hâkim olan müzik türlerinin de zaman içerisinde değişiklik göstermesine hatta yeni müzik türlerinin ortaya çıkmasına neden olduğu anlaşılırken bu bağlamda pek çok etkene bağlı olarak şekillenen arabesk müziğin Türk toplumu içerisinde bulunduğu yoğun karşılığın etkileri tribünlerde de kendini göstermiş ve 1980 ile 1990’lı yıllarda yoğun bir üretim içerisinde bulunduğu dikkat çekmiştir. Nitekim tribünlerdeki tezahüratların gelişimi ve değişimi üzerine değerlendirmelerde bulunan Can Kozanoğlu, 1950’li yılları bir tezahürat ve küfür patlaması dönemi olarak değerlendirirken 1970’li yılları toplu bestelerin oluş-

¹¹ 25.02.2019 Beşiktaş JK- Fenerbahçe. Yer: Beşiktaş İnönü Stadyumu. Derleyen: Barış Demirkaya.

tuğu, siyasi ve keskin söylemlerin şekillendiği ve Türk hafif müziğinin popüler parçalarının uyarlandığı bir dönem olduğunu dile getirirken 1980'li yıllar hakkında şu yorumu yapmıştır:

“...siyasetin bıraktığı boşluğu arabesk doldurur. Biraz da arabeskle Türk Halk Müziği'nin karışımı olan 'fantezi' türü. Mesela: 'Döndük sahaya doğru/ Açtık ellerimizi/ Yalvardık Kanarya'ya/ Duysun diye bizleri...' Yine Fenerbahçe tribünlerinden, 'Tapılacak Kadın' uyarlaması: 'Sen siyahla beyazsın/ Sen i.e Beşiktaş'sın/ Sen Cim Bom'dan sonra inan/ S...ilecek takım-sın/ S...ilecek takımsın. Fener'in arabesklerini burada kapatalım, son parçamız Ümit Besen'in 'Nikah Şahidi'nden apartma: 'Cenazene beni çağır Cim Bom Bom/ İstersen imamın olurum senin/ Bu adam kim diye soran olursa/ Eski bir s...içim dersin/ Cim Bom Bom...' (Kozanoğlu, 1990, s. 119)

Arabesk müziğin temel konularının futbolun doğasındaki bilinmezlik, hüznün ve umut gibi kavramlarla olan yakınlığı bu müzik türünün tribünlerde yoğun olarak kendine yer bulmasına zemin hazırlamıştır. Nitekim döneme damga vuran isimlerden Ferdi Tayfur, İbrahim Tatlıses, Azer Bülbül gibi isimlerin eserlerinin sözlerinin değiştirilmesi ya da bağlantı kısımlarına takıma ait unsurların eklenmesi yoluyla bir üretimin meydana getirildiği görülürken bu konuda vereceğimiz tek örnek ise İbrahim Tatlıses'in "Haydi söyle onu nasıl sevdiğimi, Haydi söyle rüyalarda gördüğümü, Haydi söyle uykusuz gecelerimi, Haydi söyle" sözlerini içeren şarkının

"Haydi söyle uğruna can vermedik mi,

Haydi söyle her maçına gelmedik mi,

Haydi söyle Cimbombomu s.kmedik mi" sözleriyle ezeli rakipleri Galatasaray'ı hedef alan bir yapıya büründüğü anlaşılmaktadır.

Fenerbahçe tribünlerindeki ürünler ele alındığında bu şarkı türleri dışında Türk Pop müziğinin, moda halinde olan yabancı şarkıların, Anadolu rock türünün de bir beslenme kaynağı olduğu dikkat çekmektedir. Bu konuda diğer tribün gruplarının da çeşitli eserlerini oluşturmasında etkisi olan Sezen Aksu'nun eserlerinin Fenerbahçe tribünlerine de etki ettiği ve nitekim bu eserlerinden birisi olan "Sen ağlama dayanmam, Ağlama göz bebeğim sana kıyamam, Al yüreğim senin olsun, Yüreğin bende kalırsa dayanmam"(URL-7) sözlerini içeren şarkısının 1980'li yılların ortasında Fenerbahçe kadrosundaki oyuncuları temel alıp rakip takımın motivasyonunu düşürme gayesiyle uyarlandığı görülmektedir: "Sen ağlama dayanmam, Ağlama Beşiktaş'ım sana kıyamam, Müjdat koydu İlyas koydu, İnönü Beşiktaş'a mezar oldu".

ESERİN ORİJİNALI	UYARLANMIŞ BİÇİMİ
Sen ağlama dayanamam Ağlama göz bebeğim sana kıyamam Al yüreğim senin olsun Yüreğin bende kalırsa dayanamam	Sen ağlama dayanamam Ağlama Beşiktaş'ım sana kıyamam Müjdat koydu İlyas koydu İnönü Beşiktaş'a mezar oldu

Tablo-3

Buna ek olarak Fenerbahçe tribünlerindeki tezahüratların üretiminde Üç Hürel grubu, Barış Manço, Erol Evgin, Selami Şahin, Yıldız Tilbe, Mahsun Kırmızıgül gibi sayısı artırılabilir sanatçıların pek çok eseriyle reklam ve dizi müziklerinin ezgilerinden yararlanıldığı tespit edilmektedir. Nitekim bu bağlamda Nazan Öncel'e ait "Hay Hay" adlı şarkının Fenerbahçe tribünlerindeki tezahüratlara söz ve yapı unsurlarının değiştirilmesi sonucu şu şekilde uyarlandığı görülmektedir:

ESERİN ORİJİNALI	UYARLANMIŞ BİÇİMİ
O senin neyin olur derlerse Gülüm olur balım olur diyeceğim O senin neyin olur derlerse Sevgilim sevgilim diyeceğim	Fenerbahçe senin neyin olur derlerse, Kocacığım kocacığım diyeceksin, O bunu âleme ilan ederse, Bir bildiği vardır diyeceksin

Tablo-4

Uyarlama tezahüratları günümüzde de yaratmaya devam eden Fenerbahçe tribünlerinin "Takvim" adlı şarkıyı temel alan tezahüratında şarkının sözlerini tamamen değiştirdiği yalnızca ezgiyi koruyarak "İnan ki çok özledik, Biz o eski günleri, Yeter ki dön geri, Sen varsan biz varız, Biz bu aşkı toplarız, Yeter ki dön geri" sözlerini içeren bir uyarlama meydana getirdiği anlaşılmaktadır. Yine yakın dönem Fenerbahçe tribünlerinde sıklıkla söylenen ve motivasyonu artırma noktasında büyük işlevler üstlenen "Vura vura vura, Kır kır kır, Şampiyonluk için saldır Kanarya" tezahüratının "Bara Bara Bere Bere" adlı şarkının ezgisi üzerine inşa edildiği anlaşılırken tribünlerde söylenen "Seni sevmek deli gibi yürek ister, Bu kalpler de bir tek senle titrer, Bir Allah'ım olsun bir de sen ol Fener" şarkısının ise Pınar Dilşeker'in "Şinanari" adlı eserinden, "Fenerbahçe bayrağının gölgesi bize yeter, Bazen sevinçli bazen kederli, Hayat seninle güzel" sözlerini içeren tezahüratın "Sarhoş" adlı türküden ve son olarak Fenerbahçe taraftarının 2011 Şike Kumpası sürecinin ardından yaşadığı duygular üzerine şekillendirdiği "Yenilsek de bazı bazı, Taraftarın buna razı, Sen şampiyon olmasan da, Biz çekeriz bu cefayı, Aşağılandık hep coplandık, Tribünlerde tartaklandık, Her cefayı çektik

ama, Seni yalnız bırakmadık, Hastaneler doldu taşı, Mezarlıkta yer kalmadı, Fenerbahçe erkekleri, Ne kafalar gözler yardı” sözlerini içeren tezahüratın da Metin Milli'nin “Seviyorum İşte” adlı şarkısının bestesinden uyarlanarak ortaya konulduğu görülmektedir. Verilen örnekler neticesinde taraftar gruplarının yeniden yaratım sürecine girdiği anlaşılırken bu bağlamda konuyla alakalı olarak Gökşen Buğra'nın yapmış olduğu yorumlar bizleri destekler niteliktedir:

“Daha çok sözlü kültüre mal edilen ‘kalıplaşmış deyişler ve tekrarlar’, ‘anımsamayı kolaylaştıran ve beden hareketleriyle desteklenen ‘ritm’, tezahüratların dayandığı kaynaklardır. Yazılı kültürle sözlü kültürün yan yana devam ettiği ve ikisinin de dönüştürüldüğünün görülebileceği taraftar örneği, çağdaş kentlinin ilkelleştiğini değil ilkel zihnin olanaklarına hâlâ gereksinim duyduğunu ve ihtiyacı olan alana göre sözlü mirasın olanaklarını dönüştürerek kullandığını gösterir.” (Buğra, 2016: 18-19)

Görüleceği üzere takımlarına olan bağlılıkları neticesinde ürünler ortaya çıkaran taraftar gruplarının kültür ürünlerini ele almak folklorun yapısında görülen çeşitlenme, kalıplaşma gibi unsurlara kaynak olabilecek çeşitli ürünlerin taraftar gruplarınca ortaya koyulduğunu gösterirken bu yeniden üretim noktasında Fenerbahçe taraftarının da verimli bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç

Bir takım sporu olarak 19. yüzyılın ortalarından itibaren sistemli bir yapı çerçevesinde ortaya çıkan futbolun toplum içerisinde bulunduğu karşılık günümüze kadar artmak suretiyle sürmüş ve futbol maddi ve manevi bir güç olarak konumunu korumuştur. Futbola temas eden toplulukların bağlanmış oldukları takımlarına karşı göstermiş olduğu sevginin neticesinde çeşitli eserler oluşturduğu, kendine has gelenekler yarattığı ve bu geleneği muhafaza etmek suretiyle ve ayrıca yeni ve zengin üretimleriyle eserlerini şekillendirdiği görülmektedir. Ortak duygularla çerçevelenen, motivasyonlarını takımlarının menfaati doğrultusunda yönlendiren ve rakiplerine karşı benzer duygular besleyen taraftar gruplarının, duygu ve düşüncelerini başta tezahürat, pankart, koreografi olmak üzere çeşitli unsurlarla göstermeye çalıştığı anlaşılırken bu unsurlar arasında genel itibarıyla sözlü ve yazılı kültürden yararlanmak suretiyle sese, harekete ve ritme dayalı yapısıyla ön plana çıkan tezahüratları meydana getiren taraftarların, taraftar folklorunun verimli sahası olarak değerlendirdiğimiz bu alanda çeşitli yaratımlar oluşturduğu görülmektedir. Taraftar gruplarının tezahürat yaratımlarında benzer bir şekilde hâkim oldukları ya da temas ettikleri müzik türlerinden yararlanmak suretiyle ve o müzik türlerinin ya ezgilerini koruyup yeni sözlerle inşa etmek ya da sözleri de koruyup yalnızca birkaç yere takımlarıyla alakalı belirleyici kavramları getirmek yoluyla üretimlerini meydana getirdiği anlaşılmıştır. Taraftarların maç öncesi ve sonrası ritüelleri arasında dahi yer alan bu uyarlama tezahüratlar, grup üyelerinin daha önce temas ettiği müzik tür-

rüne olan aşinalığı neticesinde tezahüratın benimsenmesi, aktarımı ve söylenmesi noktasında büyük katkılar sunmaktadır. Burada konuya dikkat çekmek gayesiyle temel birkaç örnek ve alt başlık çerçevesinde ele almaya çalıştığımız eserler neticesinde görülmektedir ki Fenerbahçe taraftarları taraftar folklorunun en önemli alanlarından biri olan tezahürat eserlerini ortaya koyarken döneminde ön plana çıkmış müzik eserleri başta olmak üzere Türk sanat müziği, Türk pop müziği, Arabesk müzik, halk edebiyatı ürünleri ve yabancı şarkılar olmak üzere türlerden yararlanarak kimi zaman bu eserlerin sözlerini değiştirme kimi zaman bağlantı kısımlarına takımlarıyla alakalı kavramlar getirme suretiyle uyarılma tezahüratlar meydana getirmiştir. Dünyadaki taraftar gruplarının ürünlerini oluşturma süreciyle benzerlik taşıyan bu anlayış, folklorun yapısında var olan değişim, dönüşüm, kalıplaşma ve çeşitlenme gibi unsurların tezahüratlar içerisinde var olduğunu göstermektedir. Taraftar folkloru kapsamına giren tezahüratların zamanın atmosferine göre dönüşüm ile çeşitlenme yaşadığı ve bu bağlamda futbol kültüründe önemli bir yer edindiği net şekilde görülmektedir. Ayrıca temelde bir topluma ait halk edebiyatı ürünlerini, ritüelleri, gösteri sanatlarını kültürel bir değer olarak ele alıp bunun sürdürülmesi noktasında önemli bir yerde duran somut olmayan kültürel mirasın üstlendiği görev bakımından futbol tezahüratları ele alındığında, tezahüratların da somut olmayan spor mirası için önemli bir yerde durduğu ifade edilmelidir. Bir toplumun kültürel kimliğini, değerlerini, yaratıcılığını, çeşitliliğini ele alarak bunun sürdürülmesi noktasında görev alan somut olmayan kültürel miras bağlamında tezahüratlar da bir grubun temel değerlerini, kodlarını yansıtmaları bakımından özgün bir yerde durmaktadır. Nitekim ortak duygularla oluşturulan futbol tezahüratları, toplulukları birleştiren, bağlarını güçlendiren yapısıyla ve de bünyesinde barındırdığı sosyo-kültürel unsurlar ile bu unsurların sürdürülebilirliği gayesiyle gelecek nesillere aktarılması bakımından spor mirasının önemli bir kültürel ayağını oluşturduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Armstrong, G. - Young, M. (1999). Fanatical football chants: Creating and controlling the carnival. *Culture, Sport, Society*, 2(3), 173-211.
- Ashmore, P. (2017). Of other atmospheres: Football spectatorship beyond the terrace chant. *Soccer & Society*, 18(1), 30-46.
- Brera, G. (1978). *Storia critica del calcio italiano*. Bompiani.
- Buğra, M. G. (2006). Alternatif bir cumhuriyet, din ya da yaşam biçimi: Fenerbahçe kulübü ve taraftar grubu. *Millî Folklor*, 9(71), 16-21.
- Collins, T. (2018). *How football began: A global history of how the world's football codes were born*. UK: Routledge.
- Crowther, N. B. (2007). *Sport in ancient times*. USA: Bloomsbury Publishing.
- Çağbayır, Y. (2017). *Ötüken Türkçe sözlük*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- Çakır, V. O. - Korkmaz, S. (2015). Müzik ve hareket bağlamında futbol tezahüratları. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 845-857.
- Dağlaroğlu, R. (1987). *Fenerbahçe spor kulübü tarihi 1907-1987*. İstanbul: Dur Ofset.
- Dean, R. (2021). Durrr-dur-dur-dur-dur-durrrr-durrrrrr: More than just White Stripes. *Sport in society*, 24(1), 8-21.
- Doğan, M. D. (2017). *Bir halk yaratması olarak futbol tezahüratları: Beşiktaş örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Doğan, Y. (1989). *Fenerbahçe cumhuriyeti*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Ebcim, N. (2007). *Fenerbahçe'nin yüz yılı: Kara deryalarda bir fenersin*. İstanbul: İleri Yayınları.
- Es, H. F. (1936). Her gün bir hatıra: 31 sene evvel, Galatasaray spor kulübünü nasıl kurduk?. *Akşam*, 18 Aralık 1936.
- Fenerbahçe spor kulübü'nün suret-i teşkili ile maksadı (1923)*. Matbaa-ı İkdam.
- Galeano, E. (1997). *Gölgede ve güneşte futbol*. (çev.: E. Önalp-M. N. Kutlu), İstanbul: Can Yayınları.
- Gravdal, I. S. (2021). *Racist chants in contemporary English Premier League; A study of English football supporters racist language*. Kristiansand: University of Agder, Master's Thesis.
- Herd, K., Löfgren, J. (2020). Mocking others, parodying ourselves: Chants and songs used in Swedish football. *Musicultures. Journal of the Canadian Society for Traditional Music*, 74, 11-33.
- Hornby, A. S. (2005). *Oxford advanced learner's dictionary*. Oxford: Oxford University Press.
- Irak, D. (2013). *Hükmen yenik! Türkiye'de ve İngiltere'de futbolun sosyo-politiği*. İstanbul: Evrensel Basım.
- İsfendiyaroğlu, F. (1952). *Galatasaray spor tarihi*. İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları.
- Kaya, S. vd. (2018). You'll never walk without metaphor: A study on the football chants. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 11(1), 7-22.
- Knijnik, J. (2018). Imagining a multicultural community in an everyday football carnival: Chants, identity and social resistance on Western Sydney terraces. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(4), 471-489.
- Kozanoğlu, C. (1990). *Türkiye'de futbol: Bu maçı alıcaz*. İstanbul: Kıyı Yayınları.
- Kuru, E. (2009). Türkiye'de spor seyircilerinde oluşan kitlesel tezahüratın geleneklerle ilişkisi. *Milli Folklor*, 21 (82), 158-163.
- Kytö, M. (2011). 'We are the rebellious voice of the terraces, we are Çarşı': Constructing a football supporter group through sound. *Soccer&Society*, 12(1), 77-93.
- McKerrell, S. (2012). Hearing sectarianism: understanding Scottish sectarianism as song. *Critical Discourse Studies*, 9 (4), 363-374.
- Ncube, L. - Chawana, F. (2018). What is in a song? Constructions of hegemonic masculinity by Zimbabwean football fans. *Muziki*, 15(1), 68-88.
- Petrović, M. (2019). Group singing and collective identity. *Glasbeno-Pedagoski Zbornik Akademije za Glasbo v Ljubljani*, 30, 57-71.

- Schoonderwoerd, P. (2011). Shall we sing a song for you?: Mediation, migration and identity in football chants and fandom. *Soccer & Society*, 12(1), 120-141.
- Shaw, A. (2011). *Shall we sing a song for you?: The good, the bad and the downright offensive-Britain's favourite football chants*. London: Kings Road Publishing.
- Süldür, F. (1977). *Türk futbol (tepuık)*. Ankara: Kısmet Matbaası.
- Tanrıkuıu, A. (2002). *Fenerbahçe tarihi: Efsaneleriyle kahramanlarıyla rakamlarıyla*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Taylan, S. (1944). *Fenerbahçe'den hatıralar*. İstanbul: Işık Matbaası.
- Yaşar, T. (2008). *Fenerbahçe tarihi*. İstanbul: Nokta Kitap.
- Zelyurt, M. K. (2019). Futbol taraftarlığı, özdeşleşme ve kimlik: Taraftarlıktan fanatizme. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 85-105.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1: So come on leicester boys. https://www.youtube.com/watch?v=qPnjshu3p6w&ab_channel=LukeC222 (Erişim: 06.08.2024).
- URL-2: Burnley fans singing no nay never at Wembley, May 2009. https://www.youtube.com/watch?v=BZR5wQFf3vY&ab_channel=James (Erişim: 06.08.2024)
- URL-3: Defoe chant Sunderland fans. https://www.youtube.com/watch?v=POw2fDFUwnw&t=22s&ab_channel=sunderlandfootballuk (Erişim: 06.08.2024)
- URL-4: Nevzade geceleri- Galatasaray korosu, Bülent Forta, Onur Mete, Cem Belevi, Cengiz Erdem. https://www.youtube.com/watch?v=z1gcerYfXgc&ab_channel=MuzikPlay (Erişim: 06.08.2024)
- URL-5: İşte öyle bir şey. <https://genius.com/Erol-evgin-iste-oyle-bir-sey-lyrics> (Erişim: 07.08.2024)
- URL-6: İnleyen nağmeler. <https://genius.com/Zeki-muren-inleyen-nagmeler-lyrics>, (Erişim: 07.08.2024)
- URL-7: Sezen Aksu- Sen Ağlama. <https://genius.com/Sezen-aksu-sen-aglama-lyrics>, (Erişim: 07.08.2024)

Extended Summary

Football, with its centuries-old historical background, emerged in the 19th century with its systematic and regulated structure and has maintained its influence from that century to the present day. It is seen that football creates socio-cultural phenomena in the communities it comes into contact with this wide-ranging influence and that these phenomena are maintained by supporter groups that unite around common goals. It is understood that supporter groups basically unite in line with the interests of their own teams and act in line with these interests and develop various rituals that are included in the scope of supporter folklore. It is also seen that the group members create jargons, totems, choreographies, chants and banners within the scope of supporter productions. The Fenerbahçe supporter group, which is the carrier of a tradition and creates verbal, written and visual productions and exhibits common behavioral patterns in the face of events, can be evaluated as a group. It is understood that the Fenerbahçe supporter group, which we consider as a group, is shaped by the products that constitute the supporter folklore with their pre-match and post-match rituals, banners, chants, choreographies, and the products they wear on their bodies. In this study, we focused

on the adapted chants of Fenerbahçe, one of the important teams of Turkish football, and its supporters. It is seen that supporter groups are basically framed by common feelings, direct their motivations in line with the interests of their teams and feel similar feelings towards their opponents. It is understood that supporter, who create chants, banners and choreography on the basis of these feelings and thoughts, generally create chants that stand out with their structure based on sound, movement and rhythm by making use of verbal and written culture. While it is seen that the chants that create a productive field provide important materials for the supporter folklore, it is determined that supporter groups around the world follow similar paths in the creation process of chants. In fact, it is understood that supporter start to create chants by using the music genres they now and then they create chants by preserving the melody of the music and changing the lyrics or by preserving the whole structure and bringing the decisive concepts related to their team to only a few places. As a result of the findings based on these similar formations, the chants of the Fenerbahçe supporter group were focused on , and it was revealed how the chants of Fenerbahçe supporters were shaped with the influence of the musical understanding shaped by the changing socio-economic conditions. The findings presented provide important data in demonstrating the collective memory and active power of supporter folklore. It was also thought that addressing supporter folklore, which finds little place in the broad field of research in folklore, would contribute to the deficiencies in this field. As a result of these thoughts, in our study, only the subject of adapted chants, which is a comprehensive field, was focused on and the formation and transformations of chants, which constitute an important area of supporter folklore, were tried to be revealed under basic headings. The chants that we consider as a productive area in the production of Fenerbahçe supporters and their formation processes are decisive in revealing the similarity of the chant production process that we encounter in supporter groups around the world. In this context, it is aimed to present remarkable data in terms of understanding the processes of creating and shaping the products of supporter groups with this subject that we touched on in the general framework and specifically in the Fenerbahçe supporter group. It is understood that chants play important functions in revealing the identity of the tribune groups and in displaying the groups' bond and belief in their teams. It is seen that the chants shaped around these functions, which also find a response in the chants of Fenerbahçe supporter groups, are basically shaped by making use of Turkish classical music, Arabesque music, Turkish pop music and folk literature works. The chants that constitute the subject of our article consist of information obtained from electronic culture environments, one-on-one interviews, direct observations and compilations during our ongoing doctoral thesis. The chants were determined as a result of the studies we conducted based on literature review and document review methods. As determined during the chant adaptations of Fenerbahçe supporters, it is understood that they either went to a production by taking existing melodies as a basis and placing concepts related to their team on them , or they went to a production by changing all the lyrics of the song. Considering the cultural products of supporter groups that produce products as a result of their loyalty to their teams shows that various products that can be a source of elements such as diversification and stereotyping seen in the structure of folklore are produced by supporter groups. It also reveals that Fenerbahçe supporter have a productive structure in this point of reproduction. It is clearly seen that the chants that fall within the scope of supporter folklore undergo transformation and diversification according to the atmosphere of the time and in this context, they have gained an important place in football culture.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir./Article does not require an Ethics Committee Approval.

Destek ve Teşekkür/Support and Acknowledgment: Makalenin oluşumu noktasında vermiş olduğu fikirlerle katkı sağlayan hocam Sn. Shurubu KAYHAN'a teşekkür ederim./ I would like to thank my teacher, Mr. Shurubu KAYHAN, for her contributions to the formation of the article with her ideas

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.*

Katkı Oranı Beyanı / Author Contributions: Makalenin oluşumu, çeşitli araştırmaların gerçekleşmesi ve yazımı noktasında Barış Demirkaya; makalenin fikrîsel temelini şekillendirmede ise Doç. Dr. Shurubu Kayhan katkı sağlamıştır. / *Barış Demirkaya contributed to the formation of the article, the realization of various researches and writing; Associate professor Shurubu Kayhan contributed to the formation of the intellectual basis of the article.*